

Modelowe wsparcie szkoły przez nauczyciela bibliotekarza i zasoby biblioteki szkolnej

Tendencje zmian w edukacji

Edukacja jest obszarem wymagającym ciągłych zmian. Musi zaakceptować skutki przemian społecznych i gospodarczych w kraju i na świecie, dostosować swoją ofertę do nowych potrzeb. Tempo zmian ciągle rośnie. Szacuje się, że 60% uczniów rozpoczynających teraz naukę będzie pracowało w zawodach, które jeszcze nie istnieją. Dlatego głównym celem nowoczesnego nauczania jest nie tylko przekazywanie wiedzy, ale przede wszystkim kształtowanie kompetencji: informacyjnych, czytelniczych, medialnych, niezbędnych do uczenia się. Na razie polski system edukacji dobrze wypada w badaniach międzynarodowych. Według danych z Raportu Pearsona, ogłoszonych wiosną 2014 r., Polska zajmowała dziesiąte miejsce w świecie, a piąte w Europie; chwalono nas za imponujący postęp w odniesieniu do czasu poprzednich badań (PIRLS, TIMSS oraz PISA).

Tymczasem pojawiły się nowe formy dostępu do wiedzy – już nie wszystkie przynależą do miejsca i czasu.¹ W konsekwencji, trzeba dostosować modele nauczania do indywidualnych potrzeb uczniów oraz technologicznych możliwości szkoły, wykorzystać naturalną skłonność dzieci i młodzieży do współdziałania, do fascynacji nowymi technologiami komunikacyjnymi w tworzeniu platformy wzajemnego uczenia się. Innowacyjne szkoły tworzą programy i projekty zorientowane na ucznia. Dydaktyka sięga do zasobów sieci. Aktywna szkoła wypiera szkołę pasywną. Preferuje się edukację hybrydową, powiązaną elastycznie z potrzebami rynku pracy. Nauczyciel zaczyna zajmować pozycję funkcjonalną w społeczności lokalnej, ma być edukatorem, mentorem, asystentem społecznym.

Czy tak nowatorskie działania może nadal wspierać szkolna biblioteka? Uważam, że bez niej osiągnięcie zakładanych celów byłoby niemożliwe lub choć - niepełne.

¹ Z doniesień prasowych wynika, że 20% rodziców planujących szkolne wyprawki dla swoich dzieci deklaruje zakup jakiegoś urządzenia mobilnego.

Definicja biblioteki szkolnej – co z niej wynika?

Przez bibliotekę szkolną należy rozumieć: pracownię szkolną służącą realizacji programów nauczania i wychowania, edukacji kulturalnej i informacyjnej dzieci i młodzieży oraz kształceniu i doskonaleniu nauczycieli; a także realizacji potrzeb i zainteresowań uczniów, zadań dydaktyczno-wychowawczych szkoły, doskonaleniu warsztatu pracy nauczyciela, popularyzowaniu wiedzy pedagogicznej wśród rodziców oraz, w miarę możliwości, wiedzy o regionie.²

Przytoczona definicja opiera się na kryterium funkcjonalnym i organizacyjnym. Również wszyscy teoretycy bibliotekoznawstwa zgodnie podkreślają, że jest to integralna i niezbywalna część szkoły. Oto kilka opinii:

Biblioteka szkolna jest pracownią interdyscyplinarną, ośrodkiem informacji dla uczniów, nauczycieli i rodziców, ośrodkiem edukacji czytelniczej i informacyjnej uczniów oraz jednym z ogniw ogólnokrajowej sieci bibliotecznej, którego zadaniem jest służenie realizacji programu nauczania i wychowania oraz przygotowaniu uczniów do korzystania z innych bibliotek. (Jadwiga Andrzejewska)

Biblioteka szkolna to podstawowa placówka informacji pedagogicznej dla uczniów i nauczycieli. (Marcin Drzewiecki)

(...) biblioteki te służą integralnemu rozwojowi umysłu i charakteru; one to, jako część szkoły mają współuczestniczyć w intelektualnym przygotowaniu absolwenta szkoły do życia w społeczeństwie. (Marcin Drzewiecki)

Biblioteka szkolna ma sens tylko wtedy, jeżeli stanowi składnik szkoły i jest wmontowana w szkolną dydaktykę. (Jacek Wojciechowski)

Nowoczesne biblioteki szkolne to wielofunkcyjne agendy mocno osadzone w strukturze szkoły i otwarte na jej wielorakie zapotrzebowania. (Bogumiła Staniów)

² Na potrzeby tego opracowania wybrałam definicję sformułowaną przez Naczelnego Sąd Administracyjny we Wrocławiu z dnia 28 kwietnia 2000 r. w sprawie zgodności z prawem uchwały Rady Gminy dotyczącej połączenia biblioteki szkolnej i filii biblioteki publicznej. Tę definicję przywołało Biuro Analiz Sejmowych w opinii dla Nadzwyczajnej Komisji „Przyjazne Państwo” w 2009 r. w sprawie projektu nowelizacji ustawy o bibliotekach.

W wielu dokumentach, nie tylko oświatowych, w debatach i dyskusjach ekspertów, w opiniach uczniów i rodziców, podkreśla się wielkie znaczenie dobrze wyposażonej i dostępnej jak najbliżej ucznia biblioteki, jedynej takiej szkolnej pracowni służącej integracji międzyprzedmiotowej. W świetle najnowszych światowych trendów, biblioteki szkolne przekształcają się w miejsca twórczego rozwoju osobistego. Wiele bibliotek szkolnych już jest wizytówką swojej placówki. Do historii przeszły ciasne pomieszczenia, szare okładki książek i brak aktualnych lektur. Coraz więcej bibliotek szkolnych oferuje bogate zbiory zapisane na różnych nośnikach, multimedialny sprzęt pozwalający na doskonalenie umiejętności kluczowych, pomoc kompetentnego przewodnika. Dla uczniów, nauczycieli i rodziców to okno na świat wiedzy i informacji.

Prawo oświatowe, bibliotekarskie

Regulacje dotyczące bibliotek szkolnych w Polsce znajdują odbicie w dokumentach prawa oświatowego i bibliotecznego. Artykuł. 67 Ustawy o systemie oświaty z 1991 r.³ wskazuje na konieczność zapewnienia dostępu do biblioteki, a Ustawa o bibliotekach z 1997 r.⁴ w art. 22 jednoznacznie wskazuje na obowiązek funkcjonowania bibliotek szkolnych, określa ich cele. W wyniku dodanej w 2001 r. poprawki, zakazuje łączenia bibliotek szkolnych z innymi bibliotekami i instytucjami kultury. Zdecydowanie najbardziej szczegółowo traktuje biblioteki szkolne Rozporządzenie MEN z 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznych przedszkoli i szkół.⁵ Zaleca się w nim, by statut placówki określał sposób organizacji biblioteki szkolnej, zadania nauczyciela bibliotekarza zgodne z potrzebami danej szkoły, by również określał zasady współpracy biblioteki szkolnej z uczniami, nauczycielami i rodzicami. Podstawa programowa kształcenia ogólnego z 1999 r.⁶ określała ogólne ramy istnienia bibliotek szkolnych, przewidywała też ich udział w koordynacji oraz realizacji ścieżki edukacji czytelniczej i medialnej. Obowiązująca obecnie podstawa programowa,

³ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, Dz. U. nr 95 poz. 425 z późniejszymi zmianami.

⁴ Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, Dz. U. nr 85 poz. 539 z późniejszymi zmianami.

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół, Dz. U. nr 61 poz. 624 z późniejszymi zmianami.

⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 lutego 1999 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego, Dz. U. nr 14 poz. 129.

wprowadzona w 2009 r.⁷ zawiera szereg odniesień do roli biblioteki szkolnej w realizacji celów edukacyjnych. We wstępach do załączników zapisano:

Nauczyciele powinni stwarzać uczniom warunki do nabywania umiejętności wyszukiwania, porządkowania i wykorzystywania informacji z różnych źródeł, z zastosowaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych na zajęciach z różnych przedmiotów. Realizację powyższych celów powinna wspomagać dobrze wyposażona biblioteka szkolna, dysponująca aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i w postaci zasobów multimedialnych. Nauczyciele wszystkich przedmiotów powinni odwoływać się do zasobów biblioteki szkolnej i współpracować z nauczycielami bibliotekarzami w celu wszechstronnego przygotowania uczniów do samokształcenia i świadomego wyszukiwania, selekcjonowania i wykorzystywania informacji.

Należy także wymienić jeszcze inne rozporządzenie MEN, w sprawie podstawowych warunków do realizacji przez szkoły i nauczycieli zadań szkoły oraz programów nauczania, które weszło w życie w lutym 2011 r.⁸ Jako niezbędne w bibliotece szkolnej uznaje się:

- *Podstawy programowe dla danego typu szkoły i etapu edukacyjnego*
- *Programy nauczania objęte szkolnym zestawem programów nauczania*
- *Podręczniki niezbędne do realizacji szkolnego zestawu programów nauczania*
- *Czasopisma metodyczne związane z nauczaniem przedmiotami i prowadzonymi zajęciami*

Przytoczone akty prawne wskazują jedynie niezbędne źródła informacji, które wiążą się z zapewnieniem realizacji podstawowych zadań szkoły. Jednak niezbędne są także, o czym nie wspomina tak jednoznacznie ustawodawca, literatura piękna, w tym lektury szkolne, a także książki popularnonaukowe, wydawnictwa informacyjne i materiały dydaktyczne, oraz inne teksty kultury: filmy, muzyka, obrazy. Nie wszystkie biblioteki szkolne mają takie zasoby, a zatem doskonałym uzupełnieniem dla szkoły mogą być bogate zbiory bibliotek

⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. nr 4 poz.17.

⁸ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 grudnia 2010 r. w sprawie podstawowych warunków do realizacji przez szkoły i nauczycieli zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych oraz programów nauczania (Dz. U. z dnia 10 stycznia 2011 Nr 6 Poz. 23).

pedagogicznych. Dodam, że zasoby biblioteczne to dziś nie tylko książki, czasopisma, multimedia, to także pokłady informacji w Internecie. Nie wszyscy nasi czytelnicy, w tym nauczyciele, uczniowie, rodzice, potrafią efektywnie wykorzystywać przestrzeń wirtualną do różnych celów. Stąd i oferta wsparcia ze strony bibliotek pedagogicznych, dotycząca wykorzystania TIK w pracy nauczyciela równie ważna, czasem wręcz niezbędna.

Wizja urzędników państwowych resortu edukacji ma charakter zdecydowanie ogólny, wymaga przemyślenia i podjęcia działań, zgodnie z potrzebami szkoły, we współpracy z placówkami wspomaganiami. Zdecydowanie nie wypełnia wizji i misji twórczych nauczycieli, szczególnie nauczycieli bibliotekarzy, w zakresie wspierania procesów dydaktycznych i wychowawczych przez biblioteki szkolne. Nawet uznając, że rozporządzenie wskazuje tylko dokumenty „niezbędne”, trudno pogodzić się z faktem, że nie wskazuje wszystkich przydatnych materiałów. W związku z tym szkoły potrzebują pomocy bibliotek pedagogicznych w obszarze organizowania i prowadzenia biblioteki szkolnej, edukacji medialnej i informacyjnej. Jest to niewątpliwie zasadne w kontekście obowiązku szkolnego. Doświadczenie pokazuje, że biblioteka szkolna jest na ogół pierwszą, a czasem jedyną biblioteką, do której na pewno trafi obywatel. Jedynie w czasie nauki w szkole można stworzyć wszystkim dzieciom i młodzieży równe szanse dostępu do nowoczesnych dokumentów i technologii oraz do dziedzictwa kulturowego. Chyba, że nie ma biblioteki w szkole ... Z informacji zebranych przez Bibliotekę Narodową wynika, że w 2012 r. w 28107 szkołach dla dzieci i młodzieży było 19713 bibliotek szkolnych. Różnica w ilości szkół i bibliotek częściowo wynika z faktu, że często placówki edukacyjne połączone w zespół mają wspólną bibliotekę. Jednocześnie jednak, ujawniono fakt, że w 2050 szkołach (7,3%) nie było biblioteki ani dostępu do niej! Dotyczy to 153 325 uczniów (3,3%). Czyli co 10-te gimnazjum, czyli co 9-te liceum.⁹ Być może częściowo to wynik niekompletnych danych przekazanych do SIO przez daną szkołę. Jednak taka sytuacja stwarza, moim zdaniem, wyzwanie dla pracowników bibliotek pedagogicznych, w zakresie zdiagnozowania potrzeb szkoły w obszarze zadań realizowanych przez bibliotekę szkolną.

Czy świadomość skali tego problemu jest powszechna? Niestety, sukces działania szkoły, w tym biblioteki szkolnej, a w konsekwencji ucznia - w dużej mierze zależy od postawy

⁹ Dane pochodzą z opracowania przygotowanego przez dr Grażynę Walczewską-Klimczak przedstawionego w ramach sesji plakatowej podczas VIII Krajowej Konferencji Nauczycieli Bibliotekarzy zorganizowanej przez Instytut Badań w Oświacie w maju 2014 r.

władz oświatowych. To od samorządów lokalnych, oczywiście i dyrektora szkoły, zależy liczba etatów w bibliotekach szkolnych, środki finansowe na zakup zbiorów, wyposażenie, itp. Wszelkie zaniechania z ich strony na pewno utrudniają, wręcz uniemożliwiają jakiegokolwiek formy wspierania uczniów przez nauczycieli bibliotekarzy. Bardzo brakuje standardów określających najważniejsze obszary działalności bibliotecznej w placówkach oświatowych oraz rządowych gwarancji respektowania ministerialnych zaleceń przez organy, którym powierzono prowadzenie szkół. Powyższe zagrożenia wymagają zatem od nauczycieli bibliotekarzy pełnej świadomości ich zadań i roli w szkole, skutecznej diagnozy potrzeb środowiska bibliotek szkolnych, a także wykorzystania lokalnego potencjału placówek wspomagania, w tym bibliotek pedagogicznych.

Dokumenty międzynarodowe

Na forum bibliotekarskich organizacji międzynarodowych podejmowane są działania na rzecz wypracowywania i upowszechniania standardów funkcjonowania bibliotek. Opublikowane dokumenty odnoszą się też do bibliotek szkolnych.¹⁰ Pierwszy z nich, *Manifest Bibliotek Szkolnych IFLA/ UNESCO* z 1999 r., określa najważniejsze zadania biblioteki szkolnej w procesie dydaktycznym, między innymi w celu wspomaganie i podnoszenia rangi celów edukacyjnych wyznaczonych przez programy nauczania i program pracy szkoły. Wymienia się w nim niezbędne warunki potrzebne do prawidłowego funkcjonowania biblioteki, precyzuje przygotowanie i zadania personelu bibliotecznego, a także warunki efektywności działania.

W 2002 r. ukazał się dokument *Biblioteki szkolne. Wytyczne IFLA/UNESCO*, który traktuje przede wszystkim o usługach bibliotecznych, procesach ich wykonywania, kwalifikacjach personelu, i zbiorach, które mają służyć osiągnięciu celów szkoły, realizacji programu nauczania i jednocześnie przygotować użytkowników bibliotek szkolnych do życia w społeczeństwie informacyjnym. Określa misję i politykę biblioteki szkolnej. Aktualnie trwają przygotowania do opracowania kolejnego wydania *Wytycznych*.

W 2010 r. organizacje: IASL, ENSIL i IFLA ogłosiły wspólną proklamację; ALIES - *A Library in Every School* (*Biblioteka w każdej szkole!*) Wskazują w niej zadania bibliotek szkolnych i określają rolę, jaką mają do spełnienia w zakresie wzmocnienia działań szkoły.

¹⁰ Bogumiła Staniów, *Biblioteka szkolna w dokumentach międzynarodowych*, [online], [dostęp 2014.08.17], dostępny w Internecie http://www.stoplikwidacjibibliotek.pl/files/Staniow_informacja_o_dok_miedzynar.pdf

*Biblioteka szkolna XXI wieku jest czymś więcej niż pomieszczeniem, w którym znajdują się książki. Najnowocześniejsza biblioteka szkolna ma decydującą funkcję w każdej szkole – wspiera, angażuje i stymuluje procesy nauczania i rozwoju w cyfrowej erze drugiego tysiąclecia, w której żyjemy, uczymy się i pracujemy.*¹¹ Szczególnie podkreśla się pozytywny wpływ bibliotek szkolnych na indywidualny rozwój poszczególnych uczniów i zwiększenie ich osiągnięć edukacyjnych oraz udział w tym dziele nauczycieli bibliotekarzy – nieustannie doskonalących się profesjonalistów.

Jest jeszcze jeden dokument, o którym warto tutaj wspomnieć: *What is a school library?* Został opublikowany przez IASL w 2012 r. Istotnym jego przesłaniem jest przekonanie, że misja i cel działania bibliotek szkolnych powinny być jasne nie tylko dla środowiska bibliotekoznawczego, ale przede wszystkim dla wszystkich osób i instytucji na szczeblu lokalnym i centralnym, które mają wpływ na kształt edukacji obywateli.

Biblioteka w polskiej szkole

Jak biblioteka szkolna jest postrzegana w polskich placówkach oświatowych? Czy nasi czytelnicy: uczniowie, nauczyciele i rodzice znają zakres możliwości wsparcia ze strony nauczyciela bibliotekarza i zasobów biblioteki szkolnej? Czy te możliwości w pełni wykorzystują?

Odpowiedzi na te pytania są niezmiernie ważne w procesie budowania oferty bibliotecznej dla konkretnej społeczności. Żadna biblioteka nie jest tylko „sztuką dla sztuki”, szkolna tym bardziej. Jako najściślej związana z procesem kształcenia, powinna szybko i elastycznie reagować na sygnały od czytelników, uwzględniać nowe trendy pedagogiczne i wszelkie inne okoliczności wpływające na kształt polityki oświatowej państwa. Szczególnie pożądane cechy zasobów bibliotek szkolnych to aktualność i różnorodność, zarówno w treści, jak i w formie dokumentów; to dostępność urządzeń multimedialnych i sprzętu do przetwarzania informacji; to możliwość realizacji lekcji przedmiotowych w bibliotece, wykorzystania jej wyposażenia oraz pomocy kompetentnego przewodnika po zbiorach i technologiach. Dobroczynnego wpływu biblioteki szkolnej na jakość oferty edukacyjnej nie da się przecenić. Jego przejawy dotyczą uczniów, nauczycieli i całej placówki.

¹¹ *A Library in Every School*, [online], [dostęp 2014.08.17], dostępny w Internecie: <http://www.iasl-online.org/index.htm>

Dla uczniów biblioteka szkolna jest miejscem przygotowania do samokształcenia, zdobywania i utrwalania wiedzy, kształtowania umiejętności kluczowych, rozwijania zdolności i zainteresowań i wrażliwości estetycznej; bywa też azylem, ucieczką od szkolnego gwaru. Głównym celem realizowanym przez nauczycieli bibliotekarzy jest wyposażenie czytelników w kompetencje czytelnicze, informacyjne, medialne i społeczne.

Nauczyciele bardzo często korzystają w swej pracy z zasobów szkolnej biblioteki i pomocy bibliotekarza. To oni mają też ogromny wpływ na kierunki uzupełniania i selekcji zbiorów. Ciekawą formę diagnozy potrzeb nauczyciela w zakresie współpracy z biblioteką szkolną, zaproponowała Monika Nagowska w swojej książce pt. *Podstawa programowa z pomocą biblioteki szkolnej*¹² Podzieliła ona rzeczywistość szkolną na obszary możliwych wspólnych działań nauczycieli oraz przedstawiła do wyboru i oceny różnorodne jej formy. W obszarze organizacji środowiska edukacyjnego oczekuje uwag na temat informacji i promocji, kompletowania zbiorów i planowania obiegu informacji w bibliotece; w obszarze nauczania i wychowania przedstawia formy możliwe do zastosowania we wspólnym kształtowaniu kompetencji kluczowych w zakresie uczenia się i komunikowania, świadomości i ekspresji kulturalnej oraz kompetencji społecznych i obywatelskich w oparciu o edukację regionalną. Kolejny obszar to organizacja wydarzeń szkolnych i pozaszkolnych. Tak przygotowany arkusz, skierowany do całej Rady Pedagogicznej lub do poszczególnych zespołów nauczycieli, pozwala poznać i (w miarę możliwości) zaspokoić realne potrzeby. Można też oczekiwać wzrostu wzajemnego zaufania nauczycieli i poczucia współodpowiedzialności za efekty kształcenia.

Dla szkoły utrzymanie dobrej biblioteki to inwestycja zwiększająca jej atrakcyjność na rynku oświatowym. Biblioteka szkolna poszerza przestrzeń edukacyjną stając się międzyprzedmiotową pracownią służącą zdobywaniu, utrwalaniu, poszerzaniu i przetwarzaniu zdobytej wiedzy. Różnorodne formy zbiorów i technologii dają szansę na nowoczesne nauczanie. To idealne centrum informacyjno-kulturalne szkoły, zarazem centrum dokumentacji i promocji; często staje się wizytówką szkoły.

¹² Monika Nagowska, *Podstawa programowa z pomocą biblioteki szkolnej*. Warszawa, 2011, s. 70-74.

W grudniu 2013 r. Fundacja Orange przedstawiła interesujące wyniki badania stopnia wykorzystywania potencjału bibliotek szkolnych w kształtowaniu kompetencji informacyjnych.¹³ Oto garść najistotniejszych faktów:¹⁴

- dostępność urządzeń ITC w szkołach jest zadowalająca, choć większość komputerów zamknięta jest w klasach; swobodny dostęp do technologii informacyjnej na terenie szkoły, zarówno w czasie lekcji, jak i przerw jest możliwy tylko w bibliotekach szkolnych (w 85% z nich)
- kompetencje cyfrowe nauczycieli bibliotekarzy w większości uwzględnionych aspektów są porównywalne, bądź wyższe niż pozostałych nauczycieli (wyjątkiem jest tu e-dziennik, w którym zwykle nie przewiduje się informacji o bibliotece szkolnej)
- 51% nauczycieli bibliotekarzy uważa, że istnieje wyraźna potrzeba przygotowania młodzieży do korzystania z nowych technologii, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa w Internecie (95%) i etycznego wykorzystywania zasobów sieci (91%) oraz dobór metod wyszukiwania informacji (92%)
- kompetencje cyfrowe uczniów tylko w 63% kształtowane są w szkole
- zwraca się uwagę na istotną różnicę pomiędzy edukacją informatyczną a informacyjną; ta ostatnia powinna być domeną nauczycieli bibliotekarzy
- kompetencje informacyjne są niezbędne do pełnego rozwoju społecznego; funkcjonowanie współczesnych uczniów określa się: 3 x S (sen, szkoła, serfowanie)
- potencjał informacyjny bibliotek najbardziej doceniany jest w szkołach ponadgimnazjalnych – do różnych celów wykorzystuje go 100% uczniów
- 77% nauczycieli i uczniów w pełni korzysta z potencjału biblioteki szkolnej, 21,5% umiarkowanie, a 1,5% prawie wcale

¹³ *Nowe media w polskiej szkole - raport* [online], [dostęp 5 marca 2014], dostępny w Internecie:

http://www.fundacja.orange.pl/aktualnosci_inne_programy/article,477,1,1.html

¹⁴ Więcej danych, również o kompetencjach informacyjnych uczniów, zawarłam w artykule: *Space for Learning. Biblioteka szkolna jako centrum uczenia się*, „Biblioteka Centrum Informacji” 2014 nr 2, s. 6-8.

- procentowy podział usług biblioteki szkolnej, z których korzystają uczniowie (szkoła podstawowa / gimnazjum / szkoła ponadgimnazjalna): korzystanie z Internetu: 71 / 85 / 94; wypożyczanie lektur: 97 / 98 / 97; pomoc w wyszukiwaniu informacji 91 / 92 / 92; odrabianie lekcji w bibliotece 82 / 72 / 73

Standardy

Przedstawione powyżej informacje pokazują aktualny stan wykorzystywania oferty bibliotek szkolnych. Mówią o tym, jak jest. A jak mogłoby być? Trudno budować teorie na nieistniejącym gruncie. W Polsce nie ma standardów w zakresie dostępności biblioteki, zatrudnienia nauczycieli bibliotekarzy, spraw lokalowych, wyposażenia, zasad finansowania. Termin: biblioteka szkolna nie gwarantuje nam jednolitego obrazu pracowni, zbiorów, pomieszczeń, wyposażenia i stopnia użyteczności dla czytelników; nie daje nawet pewności, że zasoby są odpowiednie do potrzeb, że jedynym uznawanym kryterium organizacji placówki nie są względy finansowe, lokalne możliwości, czy chęci. Jeżeli uczniowie – klienci edukacji mają mieć równe szanse, to oferta warunków kształcenia i możliwego wsparcia ze strony biblioteki nie może być dziełem przypadku. To nie przypadek sprawił, że niektóre biblioteki szkolne są bardziej pomocne w realizacji zadań dydaktycznych i wychowawczych. To świadomość i dobra wola dyrektora szkoły, profesjonalizm i determinacja nauczycieli bibliotekarzy oraz przychylność lokalnych władz oświatowych leżą u podstaw sukcesu edukacyjnego uczniów i przyjaznego środowiska pracy pedagogów. Nie powinniśmy się godzić, by brak któregoś z tych elementów mógł spowodować obniżenie szans pewnej grupy uczniów. Brak określonych reguł podważa zaufanie do nauczyciela bibliotekarza, biblioteki, szkoły, do całego systemu edukacji.

Środowisko bibliotekoznawców i bibliotekarzy polskich wielokrotnie podejmowało próby sformułowania wytycznych dla bibliotekarstwa szkolnego. Polecam Państwa uwadze ostatnią propozycję wypracowaną w 2010 r. przez zespół nauczycieli bibliotekarzy członków Związku Nauczycielstwa Polskiego, Towarzystwa Nauczycieli Bibliotekarzy Szkół Polskich oraz Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w oparciu o szerokie konsultacje środowiskowe oraz opinie teoretyków bibliotekoznawstwa i informacji naukowej.¹⁵ Dokument określa optymalne, wspólne dla całego systemu edukacji, warunki funkcjonowania bibliotek szkolnych. Podzielono go na pięć części odpowiadających różnym obszarom:

¹⁵ Standardy biblioteki szkolnej. [online], [dostęp 2014.08.17], dostępny w Internecie:

http://e-pedagogiczna.edu.pl/upload/file/sekcja/standardy_biblioteki_szkolne.pdf

- Biblioteka posiada warunki do pełnienia funkcji centrum edukacyjno- informacyjnego szkoły
- Biblioteka gromadzi, opracowuje i udostępnia zbiory i informacje. Prowadzi ewidencję i dokumentację biblioteczną
- Bibliotekę szkolną prowadzą zatrudnieni w pełnym wymiarze czasu pracy, odpowiednio wykwalifikowani i zmotywowani nauczyciele bibliotekarze
- Biblioteka uczestniczy w realizacji zadań dydaktycznych i wychowawczych szkoły
- Biblioteka promuje swoją działalność w środowisku szkolnym i poza szkołą

Wprowadzenie krajowych standardów ułatwiłoby instytucjom nadzoru ocenę jakości działań bibliotek szkolnych i wprowadzanie ewentualnych zmian. Na pytanie: jaka powinna być biblioteka, aby skutecznie wspierała szkołę, można udzielić wielu prawidłowych odpowiedzi – nowoczesna, przestronna, bogata w aktualne zbiory na różnych nośnikach i nowe technologie ... Rzadko jednak przyjdzie nam usłyszeć określenie niezmiernie istotnej cechy – dostępna! Bo tylko wtedy możemy spodziewać się satysfakcji czytelników.

Przyszłość bibliotek szkolnych

Jaka będzie przyszłość bibliotek szkolnych? Czy przyjmie się na szerszą skalę eksperyment zapoczątkowany rok temu w Holandii „Szkoła bez książek i lekcji?” *Jedenaście szkół inspirowanych wizją Steve’a Jobsa zostanie otwartych w sierpniu w Holandii - podaje "Der Spiegel"*. *Ponad tysiąc dzieci w wieku od 4 do 12 lat będzie uczestniczyć w zajęciach bez książek, zeszytów i lekcji. Każdy uczeń będzie jednak mieć swojego własnego iPada.*¹⁶ A może w szkolnych bibliotekach pozostaną tylko stoły z ładowarkami? Uczniowie będą przychodzili ze swoimi urządzeniami w myśl zasady BYOT / BYOD – Bring Your Own Technology / Bring Your Own Device (Przynies swoje urządzenie).¹⁷ Nauczyciele bibliotekarze są gotowi na przyjęcie i zastosowanie zmian cywilizacyjnych. Już teraz bywają w swych szkołach kuratorami zbiorów i strażnikami dziedzictwa kulturowego, a jednocześnie pośrednikami w docieraniu do informacji i doradcami w jej przetwarzaniu.

¹⁶ *Szkoła bez książek i lekcji. Prawdziwy przełom w edukacji* [online], [dostęp 2014.08.17], dostępny w Internecie: <http://wiadomosci.onet.pl/swiat/szkola-bez-ksiazek-i-lekcji-prawdziwy-przelom-w-edukacji/84lgf>

¹⁷ Mirosława Bogacz, *Szkolne centrum uczenia się w 2025 r. Prognozy*, „Biblioteka – Centrum Informacji” 2014 nr 2, s. 3-5.

Jakikolwiek model edukacyjny będzie dominował w Polsce, każdy może zostać wzmocniony potencjałem biblioteki szkolnej. Chińskie przysłowie mówi:

Gdy wieje wiatr zmian, jedni budują mury, a inni wiatraki.

